

УДК 373.5.091.64:811.161.2(043.2)

Прокопович Л. С.,
к. філол. н., доцент
Мукачівський державний університет

УКРАЇНОЦЕНТРИЧНІСТЬ У ЗМІСТОВІЙ СТРУКТУРІ ТЕКСТІВ ПІДРУЧНИКІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 5 КЛАСУ

Мовознавці і лінгвісти часто апелюють до загальновідомого твердження: через мову у людини формується уявлення про світ. І через підручники з мови також.

І скільки б ми не прагнули абстрагуватися від стереотипів системи загальної середньої світи, але знання, засвоєні із шкільного підручника, назавжди залишаються певною матрицею опрацювання і оцінювання інформації.

Теоретичні праці з педагогіки визначають, що зміст будь-якого підручника для загально освітніх навчальних закладів – цілісно організована сукупність наукових знань, адаптована до вікових й індивідуальних особливостей учнів. Він зумовлений:

- державними стандартом освіти;
- рівнем розвитку відповідної науки;
- концептуальним забезпеченням навчально-методичного комплексу;
- повноцінністю етапів підручникотворчого процесу.

В.О. Сухомлинський, розглядаючи навчання в єдності його освітньої, виховної і розвивальної функцій, писав: «Не забуваймо, що в школі дитина те тільки вчиться. У школі вона живе. Там де вихователі забувають цю істину навчання, стає для школяра важким тягарем. Там, де навчання виступає як невід’ємна частина багатогранного духовного життя, – воно для дитини бажане й захоплююче». [1, с. 407].

Структура підручника залежить від його змісту і позатекстових компонентів (апараторієнтування, апараторганізації, засвоєння, ілюстративного матеріалу) та тексту (основного, додаткового, пояснювального, інформаційно-пошукового).

Пошук нових технологій викладання, нової філософії сучасної освіти відображається як на рівні змісту державних стандартів, так і на формулюванні конкретних завдань у навчальній книзі. Не ставимо собі за мету аналізувати зміст і форму подання лінгвістичних відомостей у цих навчальних книгах. Зосередимося на питанні, а яку ще інформацію отримують школярі з підручника з української мови, зокрема, як у ньому репрезентовано історію.

Осмилення історії лежить в основі розуміння ролі мови як універсуму, що об’єднує всі сфери буття людини і реально скеровує життєтворчі процеси, забезпечуючи виховання мовної особистості, здатної до індивідуальної мовотворчості і вільного самовираження у різних галузях людської діяльності.

Розглянемо у контексті оголошеної проблеми підручники з української

мови для 5 класу загальноосвітніх навчальних закладів таких авторських колективів:

Олександри Глазової та Юрія Кузнецова; Світлани Єрмоленко та Вікторії Сичової; Марії Пентилюк, Ірини Гайдаєнко, Антоніни Ляшкевич та Сергія Омельчука. Всі три навчальні книги рекомендовані Міністерством освіти і науки України. Як вияв фактичного матеріалу фіксуємо лише тексти історичної тематики, не залежно від обсягу, але з вираженими ознаками тексту. Відомості з історії розглядаємо в широкому значенні не лише як власне історичну інформацію (події, постаті, епохи), а й беремо до уваги факти з історії культури, літератури, мови, мистецтва та ін.

У всіх аналізованих підручниках реалізовано текстоцентричний підхід. Відомості з історії виявлено у текстах вправ: у підручнику О. Глазової, Ю. Кузнецова загалом 15 текстів історичної тематики; у С. Єрмоленко, В. Сичової — 30; підручник за редакцією М. Пентилюк репрезентує 42 такі тексти. Домінує інформація з історії культури України, власне історична та з історії мови.

Лінгводидакти зауважують: якщо у підручнику переважають тексти однієї тематики, то це викликає небажаний ефект — швидку втому від одноманітності вражень, згасання зацікавленості, негативний емоційний фон. Однак використання об'єднаних однією темою (у нашому випадку — історичною) різностильових та різножанрових текстів, що належать різним авторам або репрезентують різні джерела, навпаки, поживляє пізнавальну діяльність учнів у здобутті лінгвістичних знань. Варіативний характер пізнавальних дій, посилений дидактичним потенціалом конкретного тексту, сприяє формуванню в українського школяра не лише уміння свідомого користування мовними ресурсами та індивідуальної мовотворчості, а й цілісного уявлення про Україну. Україноцентричність у змістовій структурі текстів підручників з української мови, орієнтована на вимоги соціокультурної лінії мовної освіти, українознавчого спрямування змісту усіх навчальних дисциплін, має на меті забезпечення комунікативної компетентності учнів у сучасному інформаційному просторі.

На жаль, в усіх аналізованих навчальних книгах обділені увагою історичні постаті (за винятком Богдана Хмельницького). Хоча яскраві історичні замальовки про долю видатних українців (дібрані з врахуванням вікових особливостей учнів) можуть прислужити вчителю із метою мотивації вивчення мови. Тексти історичного контенту мають інтегральний характер і відображають міжпредметні зв'язки. Вони є потужними носіями навчальної інформації.

Системні явища мови в аналізованих підручниках вивчаються на прикладі текстів, у яких міститься інформація про досягнення українців у світі науки, освіти, культури, класичного і сучасного мистецтва, спорту. Уявлення формується під впливом безпосереднього сприймання предметів, інформації про них, але обов'язково містить емоційну доміную, виражає ставлення особистості до названих реалій. Кожний авторський колектив підручника по-різному уявляє результат своєї праці — навчальну книгу з української мови. Є

обов'язкові константи: вимоги чинного державного стандарту, навчальної програми, інших освітніх документів.

Не треба забувати, що окрім підручника для розвитку потреби в знаннях дієвим фактором у цьому відношенні є особистість педагога. Учитель, що досконало володіє наукою, процес навчання буде логічно, чітко, доступно; оперує цікавими деталями, вражає учнів великим кругозором, захоплює своєю освіченістю[1].

І скільки б ми не прагли абстрагуватися від стереотипів системи загальної середньої освіти, але знання, засвоєні зі шкільного підручника, назавжди залишаються певною матрицею опрацювання й оцінювання інформації.

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: У 5т. .– К ., 1976 – 1977.– Т 1 .– С. 407.
2. Туріщева Л. В. Формування мотивації навчання./ Л. В. Туріщева // Управління школою. – 2007. – №2. – С. 16– 22.

УДК 159.92

Самусенко О.М,
викладач, практичний психолог
Комунальний вищий навчальний заклад
«Уманський гуманітарно – педагогічний
коледж ім.. Т.Г. Шевченка»

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Згідно нового Закону України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Метою дошкільної освіти є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок» [2, с.11].

Заклад дошкільної освіти – це стартовий майданчик інклюзивної освіти дитини дошкільного віку з особливими освітніми потребами. Саме сюди батьки (або особи, які їх замінюють) подають заяву щодо забезпечення права дитини набувати освіти в умовах інклюзивної групи [1, с.15].

Проблеми інклюзивної освіти дедалі привертають все більшу увагу дослідників (І. Гилевич, Д. Зайцев, В. Засенко, А. Колупаєва, М. Малофеев, О. Таранченко та ін.) [1, с.18]

Психологи по різному визначають зміст поняття «психологічний супровід», але кожне з них ґрунтується на усвідомленні того, що психологічний супровід дитини з особливими потребами – це динамічний процес, цілісна діяльність працівників психологічної служби закладу, спрямована на задоволення потреб дитини, розвиток її потенційних можливостей [1, с.20].

А. Адлер підкреслював, що підтримка може компенсувати неповноцінність

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>